

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Digitální učební materiál

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0802
Název projektu	Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo a název šablony klíčové aktivity	III/2 – Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Příjemce podpory	Gymnázium, Jevíčko, A. K. Vitáka 452

Název DUMu	Umělecké vypravování
Název dokumentu	VY_32_INOVACE_01_03
Pořadí DUMu v sadě	3
Vedoucí skupiny/sady	PhDr. Zdeňka Valčíková
Datum vytvoření	20. 11. 2012
Jméno autora	PhDr. Zdeňka Valčíková
e-mailový kontakt na autora	valcikova@gymjev. cz
Ročník studia	4. ročník
Předmět nebo tematická oblast	Český jazyk a literatura
Výstižný popis způsobu využití materiálu ve výuce	Pracovní list k uměleckému stylu (jazykové prostředky uměleckého vypravování) Inovace: využití ICT, rozvoj čtenářské gramotnosti

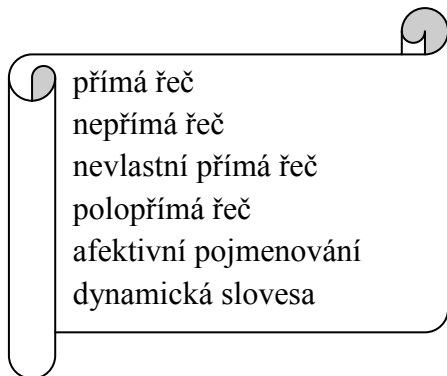
evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Umělecké vypravování

Jazykové prostředky uměleckého vyprávění

1. V následujících ukázkách podtrhněte a určete druhy řečí:

a)

Hordubal klečí u kufru, matičko boží, to se to všechno cestou zmuchlalo, a hledá elektrickou baterku, to se bude Hafie divit! „Tak vidíš, Hafie, tady stiskneš ten gombík, a svítí to.” Nu copak, copak, ono to nechce svítit; Hordubal mačká na knoflík, obrací baterku ze všech stran a zesmutní. „Copak se s tím stalo? Aha, to asi vyschlo tam uvnitř, co je ta elektrika, – víš, bylo tak horko na lowerdecku – Inu, jasně to svítilo, Hafie, jako sluníčko. Ale počkej, já jsem ti přinesl obrázky, to něco uvidíš!” Hordubal loví z kufříku listy z magazínů a novin, kterými proložil těch pár kousků šatstva. „Pojď sem, Hafie, ať vidíš, jak vypadá Amerika.”

Děvčátko se rozpačitě kroutí a ohlíží se po matce.

ČAPEK, Karel. *Hordubal*. s. 11 (Cit. 20-11-2012). Dostupné z: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/75/34/hordubal.pdf>

.....

b)

Ale teď je sama. To je závažnější. Co si počne? Má se znovu vydat za prací? Má se zase poptávat v obchodní čtvrti? Divadlo! Ano. Vždyť Drouet o tom taky mluvil. Má tedy nějakou naději? Houkala se sem a tam, hluboce zabraná do nejrůznějších myšlenek, a minuty zatím uplývaly a nastávala noc. Ještě nic nejedla, jen seděla a přemýšlela.

(Dreiser, Theodore. *Sestřička Carrie*. Praha: Odeon, 1979. s. 227)

.....

evropský
sociální
fond v ČR

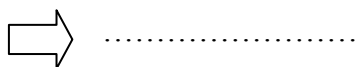

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

c)

Je slyšen četnický aspirant Biegl; stojí jako u raportu a leskne se horlivostí. Vypovídá přesně ve smyslu žaloby. Diamant našel v zamčené skříni; Hordubalová nechtěla k ní vydat klíč, prý jej ztratila. Skříň vypáčil, a i klíč k ní později našel na dně vědra s ovsem. Našel také v Rybářech Hordubalovy dolary. A ještě něco jsem si dovolil přinést, pane předsedo, hlásí Biegl zvýšeným hlasem a vybaluje cosi z kapesního šátku. Teprve včera to našel, když Manyové vyváželi hnojiště. Bylo to pohozeno v žumpě. Biegl klade na stůl před pana předsedu tenký, asi patnáct centimetrů dlouhý, hrotnatý předmět oblého průřezu. – Co je to? – Prosim košíkářská jehla, která bývala u Manyů a ztratila se v den vraždy. – Biegl nehýbá brvou, ale prožívá triumf a kochá se v obecném zájmu. Pět neděl hledal tuto mizernou jehlu, a tady je. Obžalovaný, znáte tuto jehlu? Neznám. A Manya si sedá, zamračený a vzdorovitý.

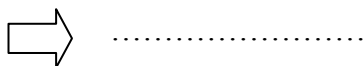
ČAPEK, Karel. *Hordubal*. s. 92 (Cit. 20-11-2012). Dostupné z: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/75/34/hordubal.pdf>

d)

Doktorka říká, že prý na tom taky není nic špatného, ale že nás tahle nepohyblivost, nemohoucnost, neschopnost se odstříhnout zpomaluje a zastavuje. Doktorka říká, že právě proto možná zahníváme zaživa. Zamrzáme. Že sice jako národ nikomu neubližujeme, ale že nám moc nevadí, když někdo ubližuje nám. Doktorka si myslí, že nám chybí moře a čerstvý vítr. Nebo pořádné hory a rozhled. Že jsme zaseknutí v kotlině, ze které nám jsou vidět leda tak vlasy. A že proto jsme jako národ tak sevřený. A zakousnutý do sebe. A úzkostný.

(Rudiš, Jaroslav. *Grandhotel*. Praha: Labyrint, 2006. s. 125)

2. První 2 větné celky ukázky d) převed'te do přímé řeči:

.....

.....

.....

.....

.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Roztříd'te afektivní pojmenování (slova užitá stylisticky příznakově):

cech anžto halapartna vesna lučina drahný

gladiátor lučba palcát silozpyt luna

modrojas řemdih zimula sladkobilno

historismy

archaismy

poetismy

4. Upravte věty, sloveso být a jít nahrad'te výstižnějšími slovesy.

Celé prázdniny jsme byli na chatě.

.....

Rodiče byli v neděli na hradě Buchlov.

.....

Buď doma včas.

.....

Celá výprava šla do kopce pomalým tempem.

.....

Maminka a teta šly na nákup.

.....

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Pokuste se doplnit do textu K. Čapka výstižná slovesa:

Tak poslouchej, Dášo, když budeš chvilinku pěkně sedět, ti pohádku. O čem pohádku? No, třeba pohádku o psím ocásku. Tak jednou byl jeden pejsek, Foxlík se Víš, jak? Celý bílý byl a měl jenom černá ušiska, a oči černé jako gagát, a čumáček černý jako antracit; a jako znak, že je pravý a čistokrevný teriér, měl v puse na patře černou skvrnu, jako ty ji máš. Vidiš, ty o ní ani nevíš; jednou ti ji v zrcadle, až budeš na celé kolo zívat. A ocásek ti měl takhle dlouhý, skoro tak dlouhý, jako byl jeho vlastní rodokmen, a tím ocáskem dovedl, že jím mohl tulipány stínat. To neměl dělat, Dášeňko, ale takovou sílu v ocásku.

Ten pejsek Foxlík byl veliký hrdina a nikoho se Hodné lidi nekousal a návštěvy taky ne, to se totiž nemá dělat, ale když slyšel o někom nedobřím, třeba o loupežníkovi, tak na něho šel a zadával ho: chytil ho jednoduše za krk a jím, až bylo po něm.

Jednou slyšel, že v horách žije v takové skalní boudičce čili jeskyni přeukrutný drak. Víš, co je to drak? To je takový zlý a nepěkný sedmihlavý pes, který zvířata i lidi, ba i pejsky, jen si to považ; představ si, co toho takový drak, když má sedm hlav. A na toho strašného draka se Foxlík, že ho jako zadává. A co myslíš, zadával ho? To se rozumí, že zadával; mu na ucho, jako ty to děláš mamince, a drak nařikal a utekl. Takový byl ten Foxlík hrdina.

ČAPEK, Karel. *Dášeňka čili život štěněte*. s. 14, 15 (Cit. 20-11-2012). Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/37/dasenka_cili_zivot_stenete.pdf

6. Charakterizujte styl vyprávění Vladislava Vančury a Bohumila Hrabala:

a)

Mikoláš dojel ke Kozlíkovu táboru kolem půlnoci. V řeži s Lazarovými pozbyl jednoho ze svých vrahů a pyšné bláznovství jej mělo k lítosti nad tou ztrátou, nikoliv snad pro nesmrtelnou duši, která skanula rovnou do pekel, ale pro vojenskou škodu a pro smích loupežníků. Od chvíle, kdy vnikli do lesa, byla půda tak nerovná, že nemohli dva koně jíti vedle sebe, přiměli tedy Marketu, aby vsedla na hřebečka. Byla jim po vůli, činíc bez hlesu vše, co si přáli. Pokorná křesťanka nepřestala doufat v boha. Ví, že není uniknutí z toho lesa, a všechnu naději skládá ve smrt. Snad se jí podaří nalézti pohozený nůž a vetknouti si jej do srdce, snad bude tento hrozný skutek na nebesích shovívavě posouzen.

(Vančura, Vladislav. *Marketa Lazarová*. Praha: Levné knihy KMa, 2000. s. 41)

.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

b)

Jako student, začal psát básničky, a tak pořád chodil jako ve snách , i ty jeho lásky, to všechno bejvalo tak směšný, protože ta děvčata chodila už k nám, už jako pomalu nevěsty, ale mladej pán byl zasněnej a chodil jako po vyřezání a pořád byl někde myšlenkama jinde, všude jinde, jenom ne doma, jenom ne s těma svejma láskama, takže ho potom každá nechala, protože řekněte sama, co s takovým mužským, který chodí jak náměsíčný... a tak to je s ním napořád, nejraději ten můj syn je tam, kde zrovna není... a jak s těma známostma, tak to bylo i se zaměstnáním. Od notáře to začalo a pak pořád nějaký jiný zaměstnání, zrovna tak i s bydlením, těkal ten můj synáček nejraději po hotelích, každěj den někde spát jinde, to byl jeho život, ale přišel rok čtyřicet osm, a ten jeho velkoobchod sám likvidoval a bylo po ježdění z města do města...

(Hrabal, Bohumil. *Svatby v domě*. Praha: Československý spisovatel, 1991. s. 159)

.....
.....
.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Řešení

1.

- a) polopřímá řeč, přímá řeč
- b) polopřímá řeč
- c) nevlastní přímá řeč
- d) nevlastní přímá řeč

2.

Doktorka říká: „Není na tom nic špatného, ale tahle nepohyblivost, nemohoucnost, neschopnost se odstříhnout nás zpomaluje a zastavuje.“ Doktorka říká: „Právě proto možná zahníváme zaživa.“

3.

historismy – cech, halapartna, palcát, řemdih, gladiátor
archaismy – anžto, drahný, lučba, silozpyt
poetismy – vesna, lučina, luna, modrojas, zimula, sladkobilno

4.

Celé prázdniny jsme strávili na chatě.
Rodiče navštívili v neděli hrad Buchlov.
Přijď domů včas.
Celá výprava stoupala do kopce pomalým tempem.
Maminka a teta se vypravily na nákup.

5.

Tak poslouchej, Dášo, když budeš chvílku pěkně sedět, povím ti pohádku. O čem pohádku? No, třeba pohádku o psím ocásku. Tak jednou byl jeden pejsek, Foxlík se jmenoval. Víš, jak vypadal? Celý bílý byl a měl jenom černá ušiska, a oči černé jako gagát, a čumáček černý jako antracit; a jako znak, že je pravý a čistokrevný teriér, měl v puse na patře černou skvrnu, jako ty ji máš. Vidíš, ty o ní ani nevíš; jednou ti ji ukážu v zrcadle, až budeš na celé kolo zívát. A ocásek ti měl takhle dlouhý, skoro tak dlouhý, jako byl jeho vlastní rodokmen, a tím ocáskem dovedl švihat, že jím mohl tulipány stínat. To neměl dělat, Dášeňko, ale takovou měl sílu v ocásku. Ten pejsek Foxlík byl veliký hrdina a nikoho se nebál. Hodné lidi nekousal a návštěvy taky ne, to se totiž nemá dělat, ale když slyšel o někom nedobřím, třeba o loupežníkovi, tak na něho šel a zadával ho: chytil ho jednoduše za krk a zatřepal jím, až bylo po něm. Jednou slyšel, že v horách žije v takové skalní boudičce čili jeskyni přeukrutný drak. Víš, co je to drak? To je takový zlý a nepěkný sedmihlavý pes, který požírá zvířata i lidi, ba i pejsky, jen si to považ; představ si, co toho takový drak sežere, když má sedm hlav. A na toho strašného draka se Foxlík vypravil, že ho jako zadává. A co myslíš, zadával ho? To se rozumí, že skočil mu na ucho, jako ty to děláš mamince, a drak nařikal a utekl. Takový byl ten Foxlík hrdina.

6.

- a) Archaismy, převažují souvětí – navození atmosféry doby středověku
- b) Tok vyprávění – dlouhá souvětí, nedokončená výpověď, spojky a, a tak, nespisovné výrazy, zájmena...

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Seznam literatury

ČAPEK, Karel. *Dášeňka čili život štěněte*. (Cit. 20-11-2012). Dostupné z:
http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/37/dasenka_cili_zivot_stenete.pdf

ČAPEK, Karel. *Hordubal*. (Cit. 20-11-2012). Dostupné z:
<http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/75/34/hordubal.pdf>

DREISER, Theodore. *Sestřička Carrie*. Praha: Odeon 1979. 474 s. 01-047-79

HRABAL, Bohumil. *Svatby v domě: Dívčí románek*: 1. díl trilogie. 1. vyd. v Čs. spis. Praha: Československý spisovatel, 1991, 208 s. ISBN 80-202-0246-3.

RUDIŠ, Jaroslav. *Grandhotel*. Praha: Labyrint 2006. 173 s. ISBN 88-85935-58-9

VANČURA, Vladislav. *Markéta Lazarová*. Praha: Levné knihy KMa, 2000, 188 s. ISBN 80-864-2512-6.

Materiál je určen pro bezplatné užívání pro potřebu výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu. Dílo smí být dále šířeno pod licencí CC BY-SA.